

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Normes Ortogràfiques

I. Quan l'Institut d'Estudis Catalans va constituir la Secció Filològica, la diversitat de criteris i d'escoles que en la publicació de tota mena de textos catalans s'expressa per les normes ortogràfiques més variades, encara se reflectia en les mateixes publicacions de l'Institut. Cada impremta i cada autor tenia les seves exigències i encara que dues o tres orientacions generals anaven consolidant-se i en part compenetrant-se, no podia preveure's un acord espontani.

La creació de la Secció Filològica d'aquest Institut implicava ja naturalment l'existència d'un centre especialitzat d'estudis que havia d'esdevenir el nucli iniciador dels treballs per a la redacció de normes ortogràfiques comunes a totes les Seccions i per a totes les publicacions de l'Institut, i la Diputació de Barcelona al crear-la li assenyalava ja entre altres aquesta missió enlairada. Un cop enunciat el pensament va imposar-se per si sol : evidentment era possible, en l'estat present de la producció literaria catalana, arribar a la formació de normes ortogràfiques fonamentals que donessin una solució nacionalment acceptable a un nombre de qüestions suficient per a constituir sòlid cos de doctrina.

L'Institut va disposar-se a realitzar aquest treball amb l'intent d'utilitzar-lo en les seves publicacions. El procediment seguit demostra un gran seny, una fe tranquil·la i una ferma perseverància. Elements de les Seccions Històrica i de Ciències s'agregaren als individus de la Secció Filològica per constituir la Ponència ortogràfica, i aquesta,

partint del programa de qüestions proposat per un dels seus membres de fa molt temps acreditat en aquesta mena d'estudis, començà una llarga i acurada deliberació, acabada amb la publicació d'un primer projecte, deixat per algú temps a nou estudi dels Ponents. Tres redaccions successives foren el resultat dels nous treballs abans que la Ponència presentés les Normes a la deliberació de l'Institut en ple. Un Reglament aprovat a propòsit estableix la forma de les votacions de l'Institut i el temps que haurà de passar de l'una a l'altra.

Les Normes ortogràfiques aquí donades no són totes les que foren posades a deliberació i estudi: són les que després de llargues deliberacions han arribat a obtenir el sufragi favorable dels quatre quints de membres votants de l'Institut. El respecte del seny pregón de la nostra llengua i de la seva tradició literaria ha inspirat als membres de l'Institut d'Estudis Catalans els subtils sedaços per on creien que podia passar-ne pura la flor, aixís com la conveniència patriòtica d'afirmar una norma nacional els ha imposat a vegades el sacrifici del propi i personal criteri.

II. En la recerca de motius fonamentals que permetin fixar cada una de les normes ortogràfiques, se troba el català atret per criteris científics diferents i ben sovint contradictoris. Els segles XIII, XIV, XV i XVI van deixar-nos una tradició literaria de grafies generalment admeses, que foren graciosa expressió del seny de la nostra llengua, fàcil i constant en els registres i diplomes cancellerescs, un poc més difícil de collir entre les errades i extravagancies dels escriptors privats. L'origen etimològic de les paraules imposa solucions en la seva transcripció gràfica d'una força científica indiscutible en la nostra i en les altres llengües romàniques. Una tendència natural mou l'home d'estudi a deixar marcats a la paraula escrita els valors fonètics dels sons fins allà on la seva expressió resulta possible.

Cap d'aquests criteris, però, té una valú científica prou gran per a imposar-se sempre que's troba en contradicció amb els altres. La tradició literaria no fou sempre constant i quedà compromesa per una ad-

missió servil de formes estranyes en els segles XVII, XVIII i XIX, sense comptar que existeixen lleis vitals d'evolució de les llengües que impedirien avui a qualsevol llengua parlada l'adopció absoluta de formes ortogràfiques corrents a l'Edat Mitja. L'etimologia no sempre és tant precisa com en els mots que vénen del grec o del llatí i fins en aquests no pot autoritzar la restauració de lletres i formes caigudes en desús, rebutjades per la tradició, contraries a lleis fonètiques ben vives. La solució fonètica és força sovint imperfecta per ser molt més gran el nombre de sons que el de lletres per a representar-los, a més a més de ser causa de pertorbació la lluita entre formes fonètiques dialectals contradictòries.

Els membres de la Ponència ortogràfica de l'Institut i l'Institut en ple han arribat a un compromís entre aquests criteris igualment científics, resolent-se en cada cas per la solució que més els concordava o pel criteri que amb més força pugnava per sostenir-se adins del sistema que del conjunt anava resultant. No han pogut oblidar que, en la lluita entre diferents formes dialectals, la metròpoli té una gran influència en la formació d'una llengua literaria, ni han menyspreat el valor fonètic de certes regions que distingeixen lletres confoses en la pronunciació de Barcelona. No sempre han pogut ni han cregut haver-se de substraure a consideracions sentimentals que neixen de l'actual lluita en la producció literaria.

III. Per això, al girar els ulls enrera i considerar el camí que hem fet, no podem estar-nos de pensar que en les discussions de l'Institut per la formació d'aquestes normes ortogràfiques s'han registrat en compendi totes les opinions en lluita que's regiren en l'actual producció literaria de Catalunya.

No sols hi han trobat defensors els diferents criteris, sinó els sistemes més generals fins ara. L'ortografia que posava el seu més alt valor en el respecte de les formes tradicionals, la que va començar per l'instauració de grafies més directament fonètiques i ha anat perfeccionant-se amb la restauració de formes corrents en els nostres

clàssics, la més radical que no recula davant de la generalització de signes nous i de la supressió de tota mena de lletres mortes, totes hi han tingut fermes defensors que, reduïdes les diferències tècniques, han sostingut la resistència en aquell ordre de raons sentimentals aon se ve a parar algunes vegades en l'adopció d'una sola ortografia.

I si havent-se escoltat tot i sospesat i discutit, ha arribat l'Institut a un conjunt de solucions harmòniques ¿per què no hauríem d'esperar que servís per a tots els catalans lo que s'ha fet tenint presents tots els criteris i els sistemes generalment coneguts a Catalunya? El que trobi en aquestes normes solucions en contradicció amb el seu pensar, consideri que altres, pensant com ell, s'han trobat davant de raons científiques tant sòlides, que abans de consentir-hi ell ja hi han consentit.

Es indubtable que hi ha en aqueixes normes ortogràfiques un seny que va afirmant-se i consolidant-se per si sol entre mig de la més gran diversitat de formes, desde molt abans de crear-se l'Institut, com subsistirà i se consolidarà més encara d'aquí endavant. ¿Per què havia d'oposar-se ningú que bon català sigui a l'interès vital de la nostra llengua de vestir-se amb formes consagrades i definitives? L'incoherència i la diversitat de normes ortogràfiques col·loca avui la llengua catalana en condicions d'inferioritat per a triomfar en la concurrència amb les altres llengües romàniques.

Posem-nos tots a escriure el català amb la mateixa ortografia, i haurem augmentat en una mida quasi bé incommensurable l'escassa facilitat que avui té el poble per a apropiat-se'n la seva expressió literària. ¿Què val davant d'això l'escrúpul d'un criteri filològic, que aixís com aixís ja fou tingut en compte? Ningú podrà considerar-se en perdut a l'abandonar les pobres personals originalitats per adoptar la pompa escrita d'una llengua igualment usada per tots els pobles de llengua catalana.

1. No s'escriurà amb *a* sinó amb *e* la terminació del plural dels noms en *-a* i les terminacions verbals en *-s*, *-n*, *-m* i *-u* d'aquells temps en què la tercera persona del singular acaba en *-a*; així, tot escrivint-se *taula*, *força*, *formiga*, *força*, *teorema*, etc., amb *a*, s'escriurà, en el plural, *taules*, *forques*, *formigues*, *forces*, *teoremes*, etc., amb *e*; tot escrivint-se *pensa*, *trenca*, *prega*, *sig*, etc., amb *a*, s'escriurà *penses*, *pensen*, *trenques*, *trenquen*, *pregues*, *preguen*, *sigues*, *siguen*, etc., amb *e*; tot escrivint-se *pensava*, *dormia*, *faria*, etc., amb *a*, s'escriurà *pensaves*, *pensaven*, *pensàvem*, *pensàveu*, *dormies*, *dormien*, *dormíem*, *dormíeu*, *faries*, *farien*, *fariem*, *fariu*, etc., amb *e*.

2. S'escriurà *g* i no *j* davant de *e*, *i*. Ex. *gendre*, *geniva*, *geografia*, *gerani*, *ginebreda*, *girafa*, *marge*, *ingenu*, *gastralgia*, *sacrilegi*, *menges*, *mengivol* (en què la lletra *g* representa el mateix so que la lletra *j* en *jaspí*, *jove*, *jura*, *gorja*, *menja*, *menjoteja*); — *aventatge*, *metge*, *rellotge*, *viatgen*, *viatgin* (en què les lletres *tg* representen el mateix so que les lletres *tj* en *lletja*, *lletjor*, *viatja*, *viatjar*). Excepció. S'escriurà *j* davant de *e*: en els mots *jerarquia*, *jeroglífic*, *jeure* (forma secundària de *jaure*), *majestat*, en els nexes *-jecc-* i *-ject-* (Ex.: *objecció*, *projecció*, *abjecte*, *adjectiu*, *conjectura*, *injectar*, *trajectoria*) i en alguns noms propis com *Jesús*, *Jerusalem*, *Jeremies*, *Jeroni*.

3. Dins l'ortografia catalana, trobem usades: I. Una *h* etimològica, *h* que correspon a una *h* llatina o a un esperit aspre grec. Ex.: *home*, *hipòtesi*; II. Una *h* signe rememoratiu d'una consonant desapareguda. Ex.: *rihent* (de *ridendo*), *rahó* (de *rationem*); III. Una *h* mer signe de pronúncia dissil·làbica. Ex.: *atribuhir* (llat. *attribuere*), *llehó* (llat. *leo-nem*); i IV. Una *h* sense cap valor fònic ni etimològic, escrita darrera de tota *c* final. Ex.: *amich* (llat. *amicus*).

D'aquestes quatre *hh*, continuarà usant-se la primera, la *h* etimològica; però se suprimiran les altres tres (ja de fet suprimides per

un gran nombre d'escriptors); així, no s'escriurà *crehença*, *rahó*, *atihar*, etcètera, sinó *creença*, *raó*, *atiar*, etc., ni *atribuhir*, *influeix*, etc., sinó *atribuir*, *influeix*, etc., ni *amich*, *arch*, *gràfich*, etc., sinó *amic*, *arc*, *gràfic*, etc.; però s'escriurà: *hàbil*, *habitar*, *haver*, *heretar*, *heroic*, *historia*, *hivern*, *home*, *holocaust*, *hora*, *hostal*, *hospital*, *hoste*, *humà*, *humil*, *ahir* (lat. *heri*), *adherencia*, *inherent*, *inhumà*, *cohesió*, *exhalar*, *exhumar*, *inexhaurible*, *prohibir*, *vehement*, *vehícol*, així com *harmònic*, *inharmònic*, *hèlix*, *antehèlix*, *hemicicle*, *heterogeni*, *hexàmetre*, *hidrogen*, *higròmetre*, *hipertrofia*, *hipotètic*, *homologia*, *horitzó*, etc., etc. — S'escriurà, però, *Espanya* (llat. *Hispania*), *oreneta* (de *hirundo*), *ordi* (de *hordeum*), *eura* (de *hedera*), mots que, ja d'antic, tothom escriu sense *h*.

4. Els nexes greco-llatins *ph*, *th*, *ch* i *rh* seràn reemplaçats (com ja és costum de fer-ho) per *f*, *t*, *c* o *qu* i *r*; així, no s'escriurà *philosophia*, *theorema*, *chòlera*, *chiròpter*, *retòrica*, etc., sinó *filosofia*, *teorema*, *còlera*, *quiròpter*, *retòrica*, etc. S'exceptuaràn solament els mots com *chor* (del grec *χορος*), diferenciat així gràficament de *cor* (llat. *cor*).

Anàlogament, la *u* grega, no serà transcrita per *y* sinó per *i*; així, no s'escriurà *systema*, *ethylic*, *rhythme*, etc., sinó *sistema*, *etilic*, *ritme*.

5. La *i* asil·làbica darrera de vocal no s'escriurà *y* sinó *i*. Ex.: *aire*, *daïna*, *raïma*, *empaitar*, *escaïrar*, *remei*, *rei*, *reïna*, *meïtat*, *noi*, *almoïna*, *boïrós*, *avui*, *cuïna*, *cuiça*, *buidar*; *creïa*, *duïa*, *noïa*, *remeïar*, *baïoneta*, *joïós*.

Quan una *i* àtona precedida de vocal no és asil·làbica o una *i* tònica no accentuada gràficament va darrera d'una vocal, l'absència del diftong s'indicarà escrivint una dièresi sobre la *i*. Ex.: *reïna*, *reïnós*, *raïmet*, *raïm*, *heroïna*, *reïx*, *menyspreï*. Excepcions. No s'escriurà *ï* sinó *i*: I. Dins les terminacions *-ible*, *-isme*, *-ista*, *-itat*. Ex.: *increïble*, *egoïsme*, *panteïsta*, *tenuïtat*; II. Dins les terminacions dels verbs pertanyents a la tercera conjugació. Exemple: *agraïr*, *influir*, *influiré*, *influiria*, *obeïm*, *obeïu*, *constituït*, *constituïda*; III. Darrera dels prefixes *co-* i *re-*. Ex.: *coïncidir*, *reïmpressió*. Però *reïx*, *reïxi*; IV. Darrera d'una vocal que porti un accent gràfic. Ex.: *continúï*, *estudíï*.

6. La partícula copulativa provinent de la conjunció llatina *et*, que els antics escrivien normalment *e* (*jo e tu*), serà escrita *i* (*jo i tu*), no *y* (*jo y tu*).

7. S'escriuràn amb *l* doble (pronunciada *l+l*), no sols els mots com *ca-rre-tel-la*, *pot-xi-nel-li*, en els quals encara sol pronunciar-se el dit *sò*, sinó en tots els mots erudits que en llatí presenten *ll* (o en grec *λλ*), — mots en els quals la transcripció tradicional catalana *ll* (pron. *l+l*) sol trobar-se reemplaçada per la transcripció castellana *l* senzilla; — tals són, entre altres, *allegoria*, *alliteració*, *allocució*, *allotrópic*, *allucinar*, *alludir*, *apellar*, *bellicós*, *cancellar*, *capillar*, *cavillació*, *cèl·lula*, *circumvallació*, *collaborar*, *collapsus*, *collateral*, *collació*, *collecta*, *collega*, *collegi*, *collisió*, *collocar*, *colloqui*, *constellació*, *cristal·lografia*, *destillar*, *el·lipse*, *emollient*, *equipollent*, *excellent*, *expellir*, *filloxera*, *flagellació*, *fol·licol*, *gallicisme*, *idilli*, *illegal*, *il·legítim*, *illès*, *il·lícit*, *illimitat*, *il·luminar*, *il·lusió*, *illustre*, *impellir*, *instal·lació*, *intelligent*, *libèl·lula*, *malleable*, *maxillar*, *melliflu*, *metallúrgia*, *millèsim*, *nullitat*, *oscillar*, *palladi*, *palliatiu*, *Pallas*, *palli*, *parallel*, *parallaxe*, *pollen*, *Pòllux*, *pullular*, *pusillànim*, *rebellió*, *repellir*, *satèl·lit*, *sibilla*, *síl·laba*, *sillepsi*, *sil·logisme*, *sollicitar*, *vacillar*, *velleïtat*.

Però mentre no es convingui a representar la *l* palatal altrament que amb el símbol *ll* (Ex.: *aquella*, *aixella*, *sella*), la *l* doble serà escrita intercalant un punt alçat entre les dues *l*: *carretel·la*, *potxi-nel·li*, *col·legi*, *intel·ligència*, etc.

8. *M* i *n* interiors davant de consonant:

Davant de *b*, *p* i *m*: s'escriurà constantment *m*. Ex.: *ambre*, *tomba*, *ombra*, *combustible*, *embenar*, *imbibició*; *ample*, *pàmpol*, *rompre*, *compadir*, *emparar*, *emplujat*, *impunit*, *impiadós*; *commoure*, *commensurable*, *commutar*, *emmalaltir*, *emmagatzemar*, *emmirallar*, *immens*, *immortal*, *immediat*, *immersió*, *immiscible*, *imminent*.

Davant de *f*: s'escriurà per regla general *m*. Ex.: *càmfora*, *àmfora*, *èmfas*, *limfa*, *nimfa*, *triomf*, *amfibi*, *amfiteatre*, *simfonia*, *emfàtic*. Excepció: Els prefixes *con-*, *en-* i *in-* (que canvien la *n* en *m* davant de *b*, *p* i *m*) conserven la *n* davant de *f*: *confegir*, *confessar*, *confiar*, *confondre*, *confraria*, *ensebrat*, *enseinat*, *enfortir*, *enfosquir*, *enforçar*, *enfredorir-se* (però *emfàtic*, *emfisema*, *emfragma*), *inflar*, *infant*, *infinit*, *influent*, així com *infern*, *inferior*.

Davant de *n*: s'escriurà *n* o *m* (no *mp*) d'acord amb la pronunciació. Ex.: *ennuolar-se*, *ennegrir*, *connivència*, *innecessari*, *innovació*, *innat*; *condemna*, *indemne*, *solemnial*, *amnistia*, *columna*, *damnació*.

Davant de *c i t* : s'escriurà *mp* en els mots presos del llatí els quals presenten en aquesta llengua el nexa *mpt*. Ex. *exempció, redempció, assumpció, consumpció, presumpció; exempte, prompte, redemptor, peremptori, sumptuós, presumptuós, consumptiu, contemptible*, així com *temptar i compte, comptar* (en francès *compter*), però *contar* = narrar, *retreure* (en francès *conter*). — En els altres casos, s'escriurà *n* : *tancar, encarir, encès, encercar, concepte, content, enterbolir, interior, empena, etc.*, etc. Excepció : *comte* (cast. *conde*), *femta, impremta*.

Davant de les altres consonants : s'escriurà *n*. Ex. : *venda, endolcir, sangonós, engolir, diumenge, engelosir, gínjol, conjuguar, enlairar, enllestir, conquilla, enquesta, enraonar, consirós, ensuperbir, enveja, envellir, canvi, minvar, enzima*. Excepcions : *premsa, Samsó, somriure, tramvia*.

Noteu : *setmana* (no *semmana*), *cotna* (no *conna*), *sagna* (no *sangna*).

9. Preposició provinent de *apud* : *ab i*, amb l'adjunció d'una nasal, *amb*; la primera forma (*ab*), empleada sistemàticament pels autors antics (que escrivien també normalment *abdos* per *ambdos*, de *ambi + duos*) i, fins fa poc, d'ús general dins el llenguatge escrit; la segona (*amb*), gaudint, dins el domini lingüístic català, d'una extensió incomparablement més gran que *ab i* l'única empleada en la pronunciació normal de Barcelona :

S'escriurà *amb*, evitant-se així un divorci no prou justificat entre la llengua escrita i la parlada.

10. S'usarà *q* i no *c* davant de *u* asil·làbica, la qual s'escriurà amb dièresi (*ü*) davant de *e i* de *i*, i sense davant de *a i* de *o*. Ex. : *quatre, quan, quant, qual, quart, quadrilàter, qualitatiu, aquàtic, aquós, equador, obliqua, iniqua, qüestió, eqüestre, freqüent, conseqüència, eloqüència, delinqüent, deliquéscent, obliquitat, quota, alíquota, quocient, quotidià*; però *cueta, cuaça, cuota*, derivats de *cua* (trissíl·labs), *evacuar, vacuïtat, de vacuus* (tetrassíl·labs), *perspicuitat, innocuïtat, de perspicuus, nocuus* (pentassíl·labs).

11. Dins les paraules erudites s'escriurà rigorosament *s o ss* segons que el llatí presenti *s o ss* (o el grec *σ o σσ*). Ex. : *adhesió* (no *adhessió*),

apoteosi, asil, basilica, centesimal, cohesió, conclusió, corrosió, difusió, eclesiàstic, entusiasme, episodi, exclusió, explosió, icosaedre, infinitesimal, lesió, misàntrop, museu, nasal, prosèlit, residu, admissió (no *admissió*), *agressió, abscissa, antecessor, assidu, colossal, dissolut, impressió, premissa, pressió, vicissitud*.

El prefixe *trans-* no serà mai escrit *tranz-*; així, *transacció, intransigent, no tranzacció, intranzigent*.

12. El *sò* de *s* sorda, que, seguint un criteri alhora etimològic i tradicional, tothom convé a representar per *c* davant de *e, i*, en mots com *cent* (de *centum*), *vèncer* (de *vincere*), *essència* (de *essentia*), s'escriurà anàlogament amb *ç* i no amb *s* (o *ss*) en fi de dicció o davant de *a, o, u*, en mots com *dolç* (de *dulcis*), *venç* (de *vincit*), *aparença* (de *apparentia*), *faça* (de *faciat*).

Ex. : *dolç* (*dolços, dolça, dolces, endolcir, dulcificar*), *calç, la falç, eficaç* (*eficaços, eficaçia*), *feliç* (*feliços, felicitat*), *atroç, vivaç, precoç glaç* (*glaçar, glacial*), *braç* (*braços, abraçar, bracet*), *llaç* (*enllaçar*), *faç* (*facial*), *lluç, balança* (*balancejar*), *França* (*francès*), *solaç* (*solacivol*), *comerç* (*comercial*), *calçar* (*encalçar, descalçar*), *paniç, pedriç* i els altres derivats en *-iç*, *vincladiç, enyoradiç* i els altres derivats en *-diç, venediça, bellugadiça* i els altres derivats en *-diça, canemaç, bonaç* i els altres derivats en *-aç, açò* (*ecce hoc*)

esperança (*esperançar*), *venjança, assegurança* i els altres derivats en *-ança, temença, parença* (*aparençar, parencar*), *coneixença* i els altres derivats en *-ença, escurçar, avençar, alçar, cançó, llençol, començar, adreçar, destroçar, març, força, terç* (*terça, tercer*).

S'admet, però, la substitució de la *ç* tradicional per *s o ss* en els mots presos de l'àrab, en els quals ja d'antic es noten freqüents vacil·lacions entre *ç* i *s*; tals són, entre altres, *safra, sucre, sabata, safata, Saragossa, assotar, arròs*.

Noteu : als mots que cal escriure amb *ç* corresponen mots castellans amb *c o z* i mots italians amb *c, ci, cci o z, zz* : *dolç* cast. *dulce* it. *dolce*, *calç* it. *calce*, *falç* cast. *hoz* it. *falce*, *eficaç* cast. *eficaz* it. *efficace*, *atroç* cast. *atroz* it. *atroce*, *feliç* cast. *feliz* it. *felice*; *glaç* it. *ghiaccio*, *braç* cast. *brazo* it. *braccio*, *llaç* cast. *lazo* it. *laccio*, *balança* castellà *balanza* it. *bilancia*, *calçar* cast. *calzar* it. *calzare*, *comerç* castellà *comercio* it. *commercio*; *començar* cast. *comenzar* it. *cominciare*, *espe-*

rança cast. *esperanza* it. *speranza*, cançó cast. *canción* it. *canzone*, força cast. *fuorza* it. *forza*, març cast. *marzo* it. *marzo*, endreçar castellà *enderezar*, it. *indirizzare*, etc. Però la regla segons la qual s'escriuria ç quan el castellà escriu z, presenta un nombre considerable d'excepcions degut, d'una part, al fet de rebutjar-se la ç en els mots d'origen àrab (*sucré*) i, d'altra part, al fet de presentar el castellà en alguns mots z corresponent a una s llatina (*zozobra*): *azafrán safrà*, *azúcar sucre*, *azufre sofre*, *azote assot*, *zozobra sotsobre*, *zafiro safir*, *mezclar mesclar*.

Com a resultat d'aquesta Norma, no caldrà mai escriure ç davant de consonant ni en principi de paraula, llevat en el pronom *ço* (forma abreujada de *açò*) i en l'adverbi *ça*.

13. Se conservarà la lletra *x* (pronunciada *cs*, *c* o *gz*) dins els mots erudits que en llatí presenten *x* (o en grec ξ). Exemples de *x* pron. *cs*: *convexe*, *perplexe*, *fixe*, *prolix*, *ortodoxe*, *paradoxa*, *lux*, *lèxic*, *òxid*, *asfíxia*, *crucifix*, *tòrax*, *índex*, *vèrtex*, *apèndix*, *apoplexia*, *conexió*, *axioma*, *Alexandre*, *relaxar*, *flexió*, *mixte*, *text*, *juxtaposició*, *contextura*, *excloure*, *excusar*, *expansió*, *experiència*, *explicar*, *explosió*, *exponent*, *expressar*, *extensió*, *exterminar*, *extinció*, *extracció*, *extraordinari*. Exemples de *x* pron. *c*: *excedir*, *excel·lent*, *excèntric*, *excessiu*, *excitar*. Exemples de *x* pron. *gz*: *exacte*, *exagerar*, *examen*, *execrar*, *executor*, *exemple*, *exempte*, *exercir*, *exigir*, *exigu*, *existir*, *exuberant*, *exhalar*, *exhibir*, *exhortar*, *exhumar*, *inexhaurible*, *hexàmetre*, *hexagon*. — Noteu: no s'escriurà *x* sinó *s* dins els mots següents, sovint escrits erroniamment amb *x*: *estendre* (fr. *étendre*) i *estrany* (fr. *étrange*) que són mots populars (com *escabellar*, *escurçar*, *escaure*, etc.), i *espontani* (fr. *spontané*), *escèptic* (fr. *sceptique*), que en llatí no tenen *x* sinó *s* (*spontaneus*, *scepticus*).

El *sò* de *x* palatal, es representarà per *x* en general i per *ix* darrera de *a*, *e*, *o* o *u* que no formi part d'un diftong. Exemples: *xafogor*, *xarol*, *xerigot*, *xifra*, *xiprer*, *xisclar*, *xop*, *xuclar*, *planxa*, *punxa*, *gronxar*, *Elx*, *escorxa*, *perxa*, *marxa*, *baix*, *baixa*, *baixar*, *caixa*, *aixella*, *esqueix*, *madeixa*, *teixir*, *eixam*, *eixut*, *boix*, *moixó*, *gruix*, *gruixa*, *gruixut*, *uixer*, *ix*, *reix*, *ixent*, *albixeres*, *clixé*, *guix*, *guixaire*, *rauxa*, *disbauxa*.

14. Les plosives finals són representades, adés per *g*, *d*, *b*, adés per *c*, *t*, *p*:

S'admeten la *g*, la *d*, i la *b* finals en els mots erudits que en llatí presenten *g*, *d*, *b* (o en grec γ, δ, β) (Ex.: *esòfag*, *pròleg*, *diftong*; *àcid*, *rígid*; *monosíl·lab*, *verb*) i en els mots populars els ètims dels quals tenen *g*, *d*, *b* (o *v*) (Ex.: *llarg* de *largus*, *verd* de *viridis*, *barb* de *barbus*), fent-se, però, excepció dels noms que en llatí terminen en *-itudo* (Ex.: *amplitut*, *beatitut*, llat. *amplitudo*, *beatitudo*) i dels mots populars en què la plosiva es troba precedida d'una vocal accentuada (Ex.: *humit* de *humidus*), i tenint-se en compte que, en tots els casos, s'escriurà amb *c* i no *g* la primera persona del singular de l'indicatiu present (Ex.: *valc*, *vinc*). S'admet també la *b* en *cab* (de *cabre*), *sab* (de *saber*), i *reb* (de *rebre*).

En virtut d'aquesta Norma:

I. Darrera de consonant: s'escriurà *g*, *d*, *b* finals o *c*, *t*, *p* finals en el masculí, en el primitiu o en l'indicatiu present, segons que el femení, els derivats o l'infinitiu presenten *g*, *d*, *b* o *c*, *t*, *p*. Ex.: *llarg* (fem. *llarga*, der. *llargaria*, *allargar*), *alberg* (*albergar*), *sang* (*sangonós*, *sangonera*), *fang* (*fanguera*, *fangós*), *oblong* (*oblonga*), però *arc* (*arcada*), *blanc* (*blanca*, *blancor*, *emblanquir*), *blavenc* (*blavenca*); — *verd* (*verda*, *verdor*), *covard* (*covarda*, *covardia*, *acovardir*), *llard* (*llardós*, *enllardar*), *sord* (*sorda*, *sordejar*), *perd* (*perdre*), però *fort* (*forta*, *enfortir*), *cobert* (*coberta*, *encobertar*), *tort* (*torta*), *surt* (*sortir*); — *verb* (*verbal*), *superb* (*superba*, *ensuperbir*), *balb* (*balba*), però *esquerp* (*esquerpa*), *colp* (*colpir*).

II. Darrera de vocal no accentuada: Com en el cas anterior; així, *pròdig* (*pròdiga*, *prodigar*), *sacríleg* (*sacrílega*, *sacrilegi*), *catàleg* (*catalogar*), *anàleg* (*anàloga*, *analogia*), *centrífug* (*centrífuga*), *cartílag* (*cartilaginós*), però *intrínsec* (*intrínseca*), *estómac* (*estomacal*), *únic* (*única*); — *àcid*, *àrid*, *àvid*, *càndid*, *esplèndid*, *estúpíd*, *fètid*, *insípíd*, etc. (*àcida*, *àrida*, etc.), *òxid* (*oxidar*), però *lícit*, *decrèpit*, *inèdit*, *explícit*, *insòlit*, *paràsít*, etc. (*lícita*, *decrèpita*, etc.), *límit* (*limitar*); — *monosíl·lab* (*monosíl·làbic*), *hidròfob* (*hidròfoba*, *hidrofobia*), *àrab* (*aràbic*), però *filàntrop* (*filantropia*), *príncep* (*principat*). — S'exceptuen *buit*, *aràbic* i els mots en *-ec* *mànec*, *càrrec*, *tràfec*, *rústec*, *rònec*, *rènec*, *feréstec*, *ròssec*, *préssec*.

III. Darrera de vocal accentuada: S'escriurà sempre *c*, *t*, *p*; així, no solament *sec* (fem. *seca*, der. *assecar*, *sequedat*), *ric* (*rica*, *riquesa*), *iníic* (*iniqua*, *iniquitat*), sinó *manyac* (*manyaga*, *amanyagar*), *grec*

(grega), amic (amiga), groc (gropa, grogor), feixuc (feixuga), foc (foguera), jòc (joguina); — no solament dret (dreta, dretura), nèt (nèta, netejar), petít (petita, petitesa), bat (batre), permet (permetre), sinó fat (fada, fador), blat (blader), fret (freda, fredor), mut (muda), nebot (neboda, nebotet), paret (aparedar), set (assedegat), pensat (pensada), sentit (sentida), perdut (perduda), pot (poder), put (pu-dir); no solament drap (draper), xop (xopar), Josep (Josepet), sinó cap (cabota, acabar), cup (cubell), llop (lloba), estrep (estrebada). — Excepcions : demagog, pedagog, zigzag, bulldog; — sud i alguns noms propis com Alfred, Conrad, David, Nemrod, Madrid, Bagdad; — les tres formes verbals cab, sab i reb, adob, rob, club, nabab i alguns noms propis com Jacob, Job.

15. En fi de paraula, s'escriurà *tx* dins els pocs mots com *despatx*, *esquitx*, els derivats dels quals presenten *tx* (*despatxar*, *esquitxar*); en tots els altres cosos s'escriurà *ig* darrera de *a*, *e*, *o*, *u*, i *g* darrera de *i*. Ex. : maig, faig, raig, gaig, lleig, bateig, oreig, sacceig, mig, trepig, desig, goig, boig, roig, fuig, puig, enuig, rebuig.

16. Quan, per les regles d'accentuació, calgui accentuar gràficament una *a*, una *e* oberta o una *o* oberta, s'emplenarà l'accent greu; en els altres casos, s'emplenarà l'accent agut.

S'accentuaràn els oxítons acabats en vocal tònica o en vocal tònica seguida d'una *s* o d'una *n*. Ex. : replà, cafè, diré, cosí, allò, carbó, oportú; francès, digués, formós, comprèn, encén. (En canvi : extens, carbons, infern, animal, animals, sonor, direm, dormim, direu, dormiu, museu, servei, remeis.)

S'accentuaràn els paroxítons acabats altrament que en vocal sil·làbica seguida o no d'una *s* o d'una *n*. Ex. : fàcil, fàcils, dípter, dípters, pròleg, exàmens, anàvem, anàveu, anàrem, anàreu, diríem, diríeu. (En canvi : pare, pares, casa, cases, cerca, cerques, cerquen, savi, savia, savis, savies, moro, moros, ingenu, ingenua, ingenus, ingenues, anessís, anessin, anares, anaren.)

S'accentuaràn els paroxítons de més de dues síl·labes en els quals la vocal tònica és una *i* o una *u* seguides de vocal. Ex. : estudia, estudies, estudien, dormiria, dormiries, continua, continúes. (Però : dia, dies, nua, nues, cria, cries, crien).

S'accentuaràn tots els proparoxítons. Ex. : època, èpoques, solípede, física, anàloga, mètode, hipòtesi.

Quan dues formes nominals o dues formes verbals solament se diferenciën entre elles pel sò obert o tancat d'una *e* o d'una *o*, s'accentuaràn totes dues (Ex. : bè i bé, nèt i nèt, vès i vès, vèns i vèns, vènen i vènen, òs i ós, jòc i jóc, bòta i bóta, mòra i móra), i, en general, s'accentuaràn tots aquells mots amb *e* o amb *o* tòniques que, escrits sense accent, podrien donar lloc a confusions (tals com dòna i dóna, sò i só, són i són, sòu i sóu, fòra i fóra, tè i té).

Quan dos monosíl·labs l'un tònic i l'altre aton vénen escrits amb les mateixes lletres, s'accentuarà el tònic a fi de diferenciari-lo gràficament de l'aton : és de ésser, diferenciatiu així gràficament de es pronom reflexiu; mà, món i mós substantius, de ma, mon i mos adjectius possessius; nòs i vós subjectes i complements preposicionals, de nos i vos complements àtons (pron. nus, vus); pèl substantiu i son plural pèls, de pel i pels contraccions de la preposició per amb els articles el i els; què pronunciat amb è clara, de que pronunciat amb e neutra; sà adjectiu qualificatiu, de sa adjectiu possessiu; sé de saber, de se pronom reflexiu; ús substantiu, de us pronom personal.

17. Davant de vocal o *h* no s'escriurà *al*, *del*, *pel*, sinó *a l'*, *de l'*, *per l'*. Ex. : a l'avi, de l'home, per l'aire.

No s'elidirà mai la *e* del mot aton *que*, pronom o conjunció.

En el cas d'emplenar-se *an* en lloc de *a*, no s'escriurà *a n'* (ni *a-n*) sinó *an* : ho he dit an ell (millor : ho he dit a ell).

18. S'admeten les formes sil·làbiques *em*, *et*, *es*, etc. al costat de les formes sil·làbiques tradicionals *me*, *te*, *se*, etc. Ex. : Mai et veia i Mai te veia; Els en treu i Treu-los-en.

19. Darrera de vocal que no sigui una *i* o una *u* pertanyents a un diftong decreixent, s'usaràn les formes sil·làbiques. Ex. : Porti els llibres, Els papers i els llibres. Excepcions : Seràn usades les asil·làbiques (*m*, *t*, etc.) dins les combinacions de verb i pronom (*mira'm*), dins les combinacions de dos o més pronoms àtons (*me'n dóna*), dins les combinacions de preposició i article (*entre'ls dits*) i, facultativament, darrera d'alguns monosíl·labs (tals com *que*, *no*); i en tots

aquests casos s'escriuràn acostades a la paraula anterior i separades d'ella mitjançant un apòstrof.

20. Són invariables els dos mots àtons *hi* i *ho*.

21. *Li* és el datiu del pronom de tercera persona (*Dóna-li el pa*); *l'hi* és la combinació de l'acusatiu i del datiu del dit pronom (*Vol el pa; dóna-l'hi*) o de l'acusatiu *l'* amb l'adverbi *hi* (*Heu vist mon germà al teatre? — No l'hi hem vist.*)

22. No s'admeten les formes *els-e*, *ens-e*, etc., ni *an-e*, *amb-e*.

23. Se separarà mitjançant un guionet el verb dels pronoms àtons afixats. Ex. : *donar-me*, *enviar-nos*, *rentar-te*, *mirar-nos*, *recordar-se*, *comprar-lo*, *escollar-la*, *entendre-la*, *fer-los*, *cosir-les*, *escriure-les*, *dir-li*, *escriure-li*, *venir-ne*, *pensar-hi*, *dir-ho*; *mirant-me*, *escrivint-nos*, *llewant-te*, *adormint-vos*, *asseient-se*, *cremant-lo*, *evaporant-la*, *veient-los*, *dissolent-les*, *dient-li*, *parlant-ne*, *anant-hi*, *fent-ho*; *escolteu-me*, *plany-me*, *promet-nos*, *ajup-te*, *vesteix-te*, *renteu-vos*, *cull-lo*, *duu-lo*, *cus-la*, *absol-los*, *feu-les*, *digui-li*, *parlem-ne*, *parleu-ne*, *parlin-ne*, *pren-ho*, *vés-hi*; *dóna-me-la*, *dóna-me'l*, *vés-te'n*, *vés-te-n'hi*, *digui-me'ls*, *digui-me-les*, *portant-l'hi*, *vagi-se'n*, *digues-ho*, *digui-s'ho*.

Se substituirà el guionet per un apòstrof en el cas de seguir al verb una forma enclítica asil·làbica : *rebre'm*, *remetre'ns*, *deure't*, *vendre'l*, *viure'n*, *escolti'm*, *renta't*, *miri's*, *puja'l*, *parli'n*; *digui'ns-ho*, *porta'ls-hi*, *dóna'ls-en*, *aneu's-en*.

24. No s'escriurà *pera* sinó *per a*.

Aquestes Normes no afecten els noms propis geogràfics, que han d'ésser objecte d'un estudi especial, ni els cognoms, la possible esmena dels quals és naturalment de l'incumbència exclusiva de qui els porta.

Barcelona, 24 de Janer de 1913.

A. RUBIÓ I LLUCH, President de l'Institut Històrico-arqueològic i President de torn de l'Institut d'Estudis Catalans. — ANTONI M.ª ALCOVER, pre., President de l'Institut de la Llengua Catalana. — MIQUEL A. FARGAS, President de l'Institut de Ciències. — J. MASSÓ-TORRENTS. — JOSEP M.ª BOFILL. — JOAQUIM MIRET I SANS. — LLUÍS SEGALÀ. — FREDERIC CLASCAR, pre. — E. TERRADAS. — EUGENI D'ORS. — JOSEP CARNER. — JOSEP PIJOAN. — PERE COROMINAS. — POMPEU FABRA. — J. PUIG I CADAVALCH. — MIQUEL S. OLIVER. — R. TURRÓ. — AUGUST PI SUÑER. — GUILLEM M.^a DE BROCÀ.

ADDENDA a la norma n.º 8.

S'escriurà constantment amb *m* el prefixe *circum-*, qualsevol que sigui la consonant següent. Ex. : *circumpolar*, *circumvolució*, *circumferència*, *circumstància*.